

meríteni, közöttük is támadtak Plautusok, Terentiusok, Senekák. – A Görög, s Római Mustráknak követése után minémű tökéletességre lépett a Teátrumi Tudomány minden európai pallérozott Nemzeteknél: tsalhatatlan tanubizonyságai ennek az Anglusok Shakespeare-joknak, a Frantziák Corneille-, Moliere-, Racine, s Voltaire-jeknek, az Olaszok Goldoni-, s Metastasio-joknak, a Németek Lessing-, Wiss-, Schröder, s Kotzebue-jeknek és több ilyeneknek Teátrumi Munkáik, melyekből némelyek Nemzeti Nyelvünkön is olvastatnak immár nagy haszonnal és gyönyörűséggel.”

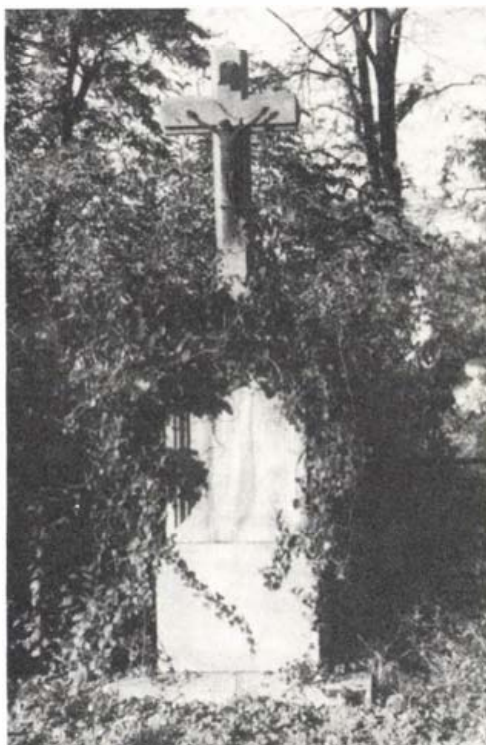
Még ugyanabban az évben, 1790 kora őszen *Kelemen László* megszervezte az első magyar hivatásos színjátszó társulatot. Bemutakozó előadásukat 1790. október 25-én tartották a budai Várszínházban, majd viharos sikerrel megismételték a német színészet pesti fellegrárában, a Rondellában. A társulat rendszeres játékát csak 1792. május 5-én kezdhetette meg a budai Duna-parton fából épült színházában.

Molnár Imre

Sebesy Kálmán nemzetőr kapitány emlékezete

*Sebesy Kálmán, olmtzi fogoly
(Berzsenyi Lénárd rajza)*

*Sebesy kapitány sír emléke Csornán
(Kálmán Gyula felvétele)*

Lakóhelyem, Csorna, a rábaközi kisváros bővelkedik az 1848–1849-es szabadságharcra vonatkozó tárgyi emlékekben. Itt zajlott le a honvédelmi harc egyik utolsó győztes csatája. 1849. június 13-án, melyben Kmety György ezredes (később tábornok!) hadosztálya kiűzte a városból Franz von Wyss osztrák vezérőrnagy dandárját, s az ütközetben az ellenség főparancsnoka is elesett. A település régi temetőjében – amelyet Szent Antálról neveztek el hajdan és a város délnyugati szélén terül el – csornai csata névtelen hőseinek emlékkövet emeltek, Wyss generális földi maradványai is szép sírkereszt alatt nyugszanak.

Nem messze a csornai csata hőseinek emlékoszlopától, a temető déli oldalra néző kerítésének közelében áll egy borostyánnal befutott sírkerezt. Az idő vasfoga mély barázdákat mart a márványlapba, a borostyán szinte teljesen eltakarja a fölíratát, melyet csak úgy tudtam kibetűzni, hogy grafitfíllával kirajoltam a betűk körvonalait:

„ITT NYUGSZIK

SEBESY KÁLMÁN

SZÜL. 1816. MÁJ. 4.

MEGH. 1882. MÁJ. 25.

BÉKE HAMVAIRA”.

E szűkszavú sorok nem említik, hogy a sírhant alatt nyugvó hajdani szerzetes 1848–49-ben fegyverrel a kézben szolgálta népünket, s a szabadságharc letiprása után pedig börtönbe csukták. Győrben született, családneve eredetileg Schosser volt. Húszévesen lépett be a premontrei rendbe. Tanulmányainak elvégzése után Keszthelyen tanárként működött. (Köztudott, hogy a premontreieknek jelentős érdemei voltak hazánkban a mezőgazdasági ismeretek oktatásában.)

1848. május 4-én a keszthelyi gazdaszallatgatók, s a hozzájuk csatlakozó helybeli gimnázium felsőbb éves tanulói bejelentették, hogy „tömegesen a haza védelmére állnak”.¹ A gazdasági tanintézet igazgatója fölmentette a fegyveres szolgálatra jelentkezőket az év végi vizsgák alól és kiadta a végzősök bizonyítványát. A hallgatókat a nemzetőrséghez sorozták be, melynek szervezésében „Sebesy Kálmán, Lakó János Demeter és Kulcsár Fábian premontrei tanárok, továbbá Reischer Endre georgikoni tanár, Szabadhegyi, Malatinszky és Nedeczky környékbeli földbirtokosok” tündek ki.² Napok alatt egész zászlóaljnyi fegyveres csatlakozott a forradalom védelmére verbuválódott nemzetőrséghez, soraikban Sebesy Kálmán mint nemzetőrkapitány (százados) teljesített szolgálatot. A szerzetesből lett nemzetőrtiszt végigharcolta a szabadságharcot, mindvégig a radikális eszmék szószólójaként. Fennmaradt az a keszthelyi tanácsulési jegyzőkönyv, amelyben (1849. június 8-án) a rövid szabadságon ott tartózkodó Sebesy Kálmán ügyét tárgyalták. Azzal vádolták, hogy „a népet communismusra(!) vezető beszédekkel lázítja, ezért őt már előbb meg is intették, állítván, hogy innét származnak a kiskomáromi, zalavári, meszesgyöröki, s más zavargások és birtokfoglalások”.³ Balogh Ferenc keszthelyi városbíró járt közben Sebesy ügyében, akit „Minden indoklás nélkül felmentettek”⁴ a további zaklatások alól. Így visszatérhetett a csatamezőre. A világi fegyverletétel Csányi László – a Szemere-kormány közlekedésügyi minisztere – mellett tevékenykedett.

Az összeomlás után Sebesy kapitány – számos sorstársához hasonlóan – hetekig bujkált. Visszajutott Keszthely környékére. Rezi község plébánosa, Jeruska János bujtatta őt és bajtársait. Ám az osztrák titkosrendőrség nyomára akadt az üldözötteknek. 1849. október 15-én nyolcesztendei várbörtönre ítélték Sebesyt. Két és fél évig Olmützben, másfél évig pedig Josefstadtban raboskodott.

A Budapesti Hadtörténeti Múzeumban található az a vízfestmény (címe: Olmützi emlék, 1852), melyen jól olvashatóan szerepel a foglyok névsorában Sebesy kapitány neve is. Szintén Olmützben készült az őt ábrázoló ceruzarajz (készítette sorstársa, Berzsenyi Lénárd honv. ezredes) is, mely itt jelenik meg először nyomtatásban. Az eredeti arcképet a szombathelyi Savaria Múzeumban őrzik (jele: H. 9254 1/2).⁵

Sebesy Kálmán négyesztendei fogság után, 1853. október 15-én, amnesztíával szabadult ki. Egy ideig Jánoshidán jószágkormányzóként dolgozott, majd Szombathelyen tanított. Csornára 1874-ben került, itt is hunyt el száz évvel ezelőtt.⁶

Emlékével mostohán bánt az utókor. Minden év március 15-én koszorúzások vannak a csornai temetőben, de ez idáig Sebesy Kálmán máladozó sírkereztjére nem került rá a kegyelet virágainak egyetlen szála sem, noha ő is a dicső napok vitatlatlan hőse volt, a nemzet függetlenségének kivívásáért kötött kardot, s ezért vállalta a kemény börtönöveket is.

iff. Kálmán Gyula

¹ *Cserny Margit*: Adatok Veszprém megye 1848–1849-es történetéhez. Különlenyomat a Veszprém megyei Múzeumok Közleményei 9. kötetéből, 1970.

² Ugyanott.

³ Ugyanott

⁴ Ugyanott

⁵ Köszönetemet fejezem ki Bárdosiné Dörner Máriaának a szombathelyi Savaria Múzeum helytörténeti osztálya vezetőjének, hogy a Sebesy–arckép reprodukcióját rendelkezésemre bocsátotta. – A kép rajzolójáról, Berzsenyi Lénádról bővebben lásd Zongor Ferenc cikkét a *Honismeret* 1982. 2. számában. (Szerk.)

⁶ Köszönöm ezeket az adatokat dr. Kovács Imre kecskeméti róm. kat. lelkésznek, a premontrei rend kutatójának.